

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жандауурлукъ

Огъурлулукъну белгиси – назы терекчик

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** «Муратлагъа жетдирген назы терекчик» деген жандауурлукъ акцияны Къабарты-Малкъар Республикада ачханды. Эсигизге салайыкъ, «Муратлагъа жетдирген назы терекчик» Битеуроссей акция Россейни Президентни Владимир Путинни себеплиги бла 2018 жылдан бери «Биз бирге-биз» деген форумну доброволецлерини башламчылыгы бла бардырылады.

Казбек Коков, былтыргы жылладача, быйыл да «Муратлагъа жетдирген назы терекчик» деген республикалы акцияны къурагъан Волонтерлукъну айнытуу ресурс

арасыны келечилерине ыразылыгын билдиргенди. Волонтерла КъМР-ни Правительствосуну юйюню Колонный залында «Муратлагъа жетдирген назы терекчикде» социал махкемеледе юйренген, саулукъларында чекленген онглары болгъан, ата-ана жылуусуз къалгъан сабийледен, къыйын болумлагъа тышген юйюрлени гитчелеринден бир минг чакълы бир письмоланы жыйгъандыла.

Казбек Коков назыдан сабийленчи муратлары жазылган бир ненча къагъытны алгъанды. Республиканы Башчысы бла бирге жандауурлукъ акциягъа парламентарийле, правитель-

ствону келечилери, федерал эм право сакълау органланы жер-жерли бөлүмлерини тама-

талары, республиканы муниципал къуралыуларыны оңуулары да къошулгъандыла.

Сабийле саугъаланы Жангы жыл жетгинчи аллыкъдыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Эсгерю ингир

Закий поэтни жарыгы ёмюрлюкдю

Къайсынны эсгерип келген къонакъланы санында уа Москвадан, Кыргызстандан, Къазахстандан, Башкъортостандан, Татарстандан, Шимал Осетия-Аланиядан, Къарачай-Черкес, Ингуш, Чечен, Алтай республикаладан, Ставрополь крайдан да келечиле болгъандыла. Музыка театры фойесинде закийни чыгъармачылыгына аталгъан кёрмюч къуралгъанды.

КъМР-ни Башчысыны атындан ингирде Мухамед Кодзоков сёлешгенди. Ол жамауатны бу аламан кюн бла алгъышлап: «Биз жылла бла айтып турсакъ да, бошайлыкъ тыйюлбюз уллу Къайсынны юсюнден сёзюбюзюню. Аны халаллыгы барыбызгъа да жете эди», – деп белгилегенди.

Мухадин Лялюшевич поэтни жашау эм чыгъармачылыкъ жолундан эсде къалырча шартла айтханды. «Ол бизге бек магъаналы адам болгъаны хахъды. Аны дуниялыкъгъа кёз къарамы, ангыламы башхалагъа ушамай, энчи эдиле. Сёзюню жашау кюнүн билгенди, поэзияда жалаанда уллу поэтлеге тийишли жигитлик этгенди – сёзюню быллай бийиклеге чыгъаргъанды. Аллай бийик суратлау чыгъармала жазгъанды ол», – деп, поэтни фронтда, сюрюнде кёрген къыйынлыкъла сындырмагъанларын чертгенди министр. Ызы бла Къайсыннга 1966 жылда «Жаралы таш» деген

Бу кюнледе Къырал музыка театрда белгили поэт, малкъар халкъны ышаннгылы улану Къулийланы Къайсын туугъанлы 105 жыл толгъанына аталып, эсгерю ингир ётгенди. Аны КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов ачханды.

Ары келгенлени араларында Республиканы Парламентини Председатели Татьяна Егорова, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы Мухамед Кодзоков, КъМР-де Адамны эркинликлерин къорулау жаны бла уполномоченный Зумахъулланы Борис, КъМР-ни Жазыуучуларыны союзуну правленини председатели Юрий Тхагазитов, аны орунбасары, КъМР-ни халкъ поэти Беппайланы Муталип, КъМР-ни халкъ поэти Созайланы Ахмат, Къулийланы Къайсынны юй бийчеси, КъМР-ни сыйлы артисткасы Къулийланы Элизат да болгъанларын чертип, Мухадин Лялюшевич жыйылгъанланы уллу поэтни туугъан кюню бла алгъышлагъанды.

китабы ючюн РСФСР-ни Горький атлы Къырал премиясын, 1974 жылда уа «Жер китабы» ючюн СССР-ни Къы-

рал саугъасын тийишли кёргенлерин, анга 1995 жылда Халкъла аралы адабият фондну атындан «Честь и

достоинство таланта» деген саугъа берилген эсгергенди. Назмучу уруш орденледен, майдаладан сора

да, «Урунуу Къызыл Байрагъы» (эки кере), Ленинни, Октябрь революцияны, «За заслуги» (эки кере) деген орденле эм бийик даражалы майдалла бла саугъаланганын, 1967 жылда уа поэте «КъМАССР-ни халкъ поэти» деген сыйлы ат аталгъанын, 1990 жылда «Человек. Птица. Дерево» деген китабы ючюн Ленин атлы саугъа алгъанын да айтханды.

РФ-ни Жазыучула союзуну правленини председатели Николай Иванов, юч кюн мындан алда Луганскда Жазыучула союзу къуралгъанын билдирип: «Къулийланы Къайсын уллу поэтди. Алай адам кеси аллына уллу болламайды, жангыз мирзеу чёпден гыржын болмагъаныча. Аны бийик да, махтаулу да халкъы этеди, – дегенди. – Аллай ийнаныу барды, сабий иги адам болуп ёсер ючюн, аны элекде будайны жуугъан суу бла чайкъайдыла бетин. Къайда, къаллай суу бла чайкъагъан болур эдиле поэтни бетин, ол быллай шайыр, жамауат адамы болурча? Сайлау болгъанда да, ол бир станциягъа алгъанды билет – Бет деген жерге, халкъы болгъан жерге. Аны аузы бир заманда да алдауу болмагъанды, назмулары уа афоризмле болуп айтыладыла».

Ахыры 3-чю бетдеди.

ЖЫЙЫЛУУ

Борчла салынгандыла, аланы толтуруу амалла ачыклангандыла

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Шимал-Кавказ федерал округда финансла бла байламлы законсуз ишлеге къажуу кюреш бардырыу жаны бла ведомство аралы ишчи къауумну видеоконференция халда бардырылган жыйылыуна къатышханды. Кенгешни Россей Федерацияны Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Юрий Чайка** бардырганды.

Ушакъны кезиуонде жашау журтла-коммунал мюлкде бла отлукъ-энергетика комплексде инсанланы бла организацияланы ахчалары бла байламлы законсуз ишлени болдурмауу амаллары сюзюлгендиле. «Экономиканы ол бѐломлеринде этилген хыйлалыкъла округну халкъыны асламысыны жашау ырахатлыкъларын

бузадыла, къолайлыкъларына да къатыладыла. Отлукъ-энергетикада шѐндюго болум тарифле сылтаусуз кѐторюлгенлерине, подряд организация толтурган ишлерин кѐбейтгенлерине, хайырланылган ток ючюн хакъ тѐлеуно албугъартыу жайылганына шагъатлыкъ этеди. Ол кемчиликлени кетериу жаны бла мадарла къолгъа алыннгандыла», - дегенди полпрѐд.

Кенгешде Шимал-Кавказ федерал округда шѐндюго болум сюзюлгенди, борчла салынгандыла, аланы толтуруу амаллары да белгиленгендиле. Россей Федерацияны Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Юрий Чайка** жыйылыуна эсеплерине кѐре тийишли буйрукъла бергенди.

ТЮБЕШИУ

Маданиятны магъаналылыгъына, аны айныу жолларына энчи эс бурулгъанды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы маданиятны бла искусстволарыны келечилери бла тубешгенди. Тубешиюно ача, ол республиканы чыгъармачылыкъ бла кюрешген интеллигенциясыны хайырындан юбилей жыйылыулары программасы республикада, Москвада да жарыкъ, магъаналы болгъанын эм «республиканы маданият бла жамауат жашауунда ол жарыкъ ыз кюйгъанын» белгилегенди. Республиканы оноучусу, аланы къурауу эм бардырыуу къошулганлагъа ыразылыгъын билдирип, «Къабарты-Малкъар Республиканы къуралыууну 100-жыллыгъы» деген эсде къаллыкъ майдалланы тутдурганды.

«Заман жеринде турмайды, аллыбызда маданиятны болушлугуу бла халкъыбызны тин англамларын мындан ары айнытыу жаны бла магъаналы эм жууаллы жумушла салыныпдыла, - деп чертгенди Казбек Коков. - Аланы тамамлауда уа маданиятны борчу не заманда да улуу болганды. Алай бююнлюкде коллектив запад бизни халкъыбызгъа келишмеген тин кыйыматланы сингдирирге кюрешген къоркъуулу болумлада ол бюютюн ъседи. Аллай торлюо кюрешле къыралыбызны тарыхында бола тургандыла, алай ала энди бюютюн огъурусузланып, Россейни не заманлада да бирлигини мурдору болгъан ъморле бла къуралгъан тин байлыкъланы къурутургъа излейдиле».

Республиканы таматасы былай айтханды: «Кыйыматланы бла демократияны къорулаулауна кѐртюзюп, торлюо-торлюо алдау чакъырыулары хайырланып, запад цивилизацияны жалгъан алчылары бизни халкъны адеп-намыс жорукъларын жокъ этерге, кючлюо юйор, миллет энчилик дегенча кыйыматларын къурутургъа, башха эришти затланы сингдирирге коршедиле. Биз ол затлагъа эм халкъларыбызны ма-

даният-тарых, тин хазналарын жокъ этууге бурулгъан кюрешлеге къажуу суюлгъа керекбиз. РФ-ни Президенти Владимир Путинни Указы бла къабыл кѐрнюлген тѐрели Россей адеп-къылыкъ кыйыматланы сакълау эм кючлендириу жаны бла къырал политиканы мурдору да анга эс бурдуртады».

Кесини сѐзюнде Казбек Коков саулукуу жамауатны къуралыуунда маданиятны магъаналылыгъын чертгенди: «Салынган борчланы жашауда бардырыуу хар бѐлом да тири къошулургъа тийишлиди: власта, жамауат, окуу махкемеле, устаз эм ата-ана биригиуле. Сѐзсюз, магъаналы бѐломледен бири уа маданиятды. Биз барыбыз да жашау жорукъланы къурауда маданиятны магъаналылыгъыны юсюн-

ден тынгылы сагъыш этерге керекбиз, аны адамланы кеси кеслерин жюрю-тюде, аланы къыралларына, юйорге, сабийлени юйретиуге, таматалагъа кѐз къарамларын къурауда къаллай магъана тутханыны юсюнден да. Дагъыда адабият, музыка, театр сабийлеге, акылбалыкъ энди болгъанлагъа керти кыйыматланы юсюнден къалай хапарлагъанларын, алагъа жашауу, аны чойреликлерин эм кыйынлыкъларын ангалгъа, кертини жалгъандан айыра билирге, къыралларыны керти инсанлары болургъа къалай бла себеплик этгенлерин да эсге алайыкъ».

Тубешиюно чегинде Казбек Коков жыйылганла бла маданият жаны бла къауум магъаналы теманы эм жарсынуу сюзгенди. Себеплик этиуно магъаналы бѐломлеринден бирича ол маданият ишчилени айлыкъларын ъсдюрююно белгилегенди, ол санда муниципал даражада. Маданият махкемелени ишчилерини иш хакъларыны кезиууно кѐторюлюую 2023 жылда сакъланады. Республиканы таматасы

маданият ишчилени чыгъармачылыкъ проектлерине бла стипендияларына грант себепликни ахчасын кѐбейтиу соруугъа да эс бурургъа буюрганды.

Республиканы таматасы маданиятны адамларына, ала чыгъармачылыкъ ишге толусунлай берилерча, тийишли болумланы къурауу да магъаналыгъа санагъанын айтханды. «Маданият» миллет проектни эм республиканы 100-жыллыгъын белгилеуге хазырлануу программаны хайырындан маданият учреждениялары материал-техника мурдорларын кючлендирирге, чыгъармачылыкъ ишге изленген болумланы къурауу кълдан келгенди. Онда бла маданият юйлеге, китапханалагъа, искусстволаны школларына, театрлагъа бла музейлеге,

Махтаулыкъ

Батырлыгъы, ътгюрлюгю ючюн — Жуковну майдалы

Бу кюнледе Къара-Суугъа ыспас къагъыт келгенди. Анда энчи буйрукъланы толтургъан 121-чи полкуну командованиясы, аны энчи къаууму, ветеранлары да Россейни Президентини Указы бла ефрейтор Атабийланы Мусрафилни жашы Магомет энчи аскер операцияны кезиуонде Донбассын халкъыны сѐйирлерин къоруулай батырлыкъ, кишилик да этгени ючюн Жуковну майдалы бла саугаланнганыны юсюнден билдиредиле.

«Биз Атабий улу бла бирге къуллукъ этгенибиз бла ъттемленебиз, аны улуу намысха санаибиз. Ол, жашауна къоркъуу тошгенине да къарамай, аны боюнуна салынган борчуну бет жарыкълы толтургъанды, бийик усталыгъын кѐртюзгенди.

Магомет Къара-Сууну махтауу жашыды. Биз бу элни таматаларына аны ата-бабаланы ахшы адет-тѐрелеринде былай ариу къылыкълы юйретгенлери ючюн улуу ыспас этебиз. Сизден жашны юйорюне бизни ыспас сѐзлерибизни, хурмет этгенибизни да билдирдирдиз, анга эс буруругъузу, болушлукъ этеригизни тилейбиз.

Жерлешигизни кишилигини бла жигитлигини юлгосю жаш тѐлюно аскер-патриот ниетледе юйретиуге себеплик этеригине ишексизбиз», - деп жазылады письмода.

ПАРЛАМЕНТ

Паспортла бла бирге – кенг эркинликле, жууаплылык

КъМР-ни Парламентинде къууанчлы халда 14 жыллары толгъан 30 жаш бла къыз депутатланы къолларындан паспортла алгъандыла. Аланы бу магъаналы иш бла алгъышларга спикер **Татьяна Егорова**, аны орунбасары **Мурат Карданов**, Культура, граждан обществовону айнытыу эм информация политика жаны бла комитетни таматасы **Заурбек Кумалов**, КъМР-де МВД-да миграцияны ишлери жаны бла бѐлюмню башчысыны орунбасары **Аслан Каранашев** келгендиле.

Татьяна Борисовна бу къууанчлы иш жашланы бла къызланы эмда аланы ата-аналарыны эслеринде кѐп заманга къалыгъына ышанганын айтханды. Ол кюн а республикадан жашла эм къызла бла бирге Россейни баш магъаналы документин Херсон областандан жаш адамла да алгъандыла.

– Сиз Россей Федерацияны инсанлары боласыз – деменги тарыхы, культураны, бай ниет хазнасы, адет-тѐрелери болгъан къыралны. Жалын-

чакъсыз, кючлю къырал болуу бизни тарых эркинлигибизди, аны бизге алгъын тѐлюле сакълагъандыла, – дегенди спикер.

Парламентни оюучусу къыралыбызны келир кюню жаш адамланы къолларында болгъанын айтханды. Бу залда жыйылгъанла уа жашауларында биринчи жетишимли атлам этгендиле: окууа, жамауат жашауда айырмалы болуп, па-

спортларын быллай къууанчлы халда аладыла.

Болсада аны бла чекленип къалмай, айныргъа, алгъа барыргъа, муратла салып, алагъа жетиширге кереклисин айтханды. «Илму, бизнес, культура, спорт, жашауда къаллай жол бла барлыгъыгъыз сизни къолугъадады. Бек магъаналысы уа жашауда тюз сайлау этерге-ди: излемлеригизге, сейирле-

ригизге, ич дунягъызга келиширча. Сизни сагъыш этерге, терсни бла тюзно айырыргъа, Ата журтубузну керти патриоту болургъа чакъырама, – деп къошханды спикер.

Татьяна Егорова жаш адамланы аталарына бла аналарына, аланы тѐрелеге, халкъны терен билимине таянып ъсдюргенлери кючюну ыразылыгъын да айтханды. «Ол Къабарты-

Малкъарны, къыралны саулай да ышангылы мурдоруду», – дегенди.

Жашланы бла къызланы Мурат Карданов, Аслан Каранашев, Заурбек Кумалов да алгъышлагъандыла. Ала Россейни инсаныны атын бийикде журютюрге, жууаплы болургъа чакъыргъандыла.

Жаш адамла уа быллай магъаналы тюбешиу къуралгъаны кючюну ыразылыкъларын айтып сѐлешгендиле эмда Россейни инсаны болууну жууаплылыгъын англагъанларын айтхандыла. Биринчилени санында уа Россей Федерацияны инсаныны паспортун Херсон областандан **Вероника Ступова** бла **Владислав Руденко** алгъандыла депутатланы къолларындан.

Тюбешиуну ахырында депутатла бла жаш адамла бирге Россейни Гимнин жырлагъандыла. Къонаклагъа Парламентни межамында экскурсия да къуралгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Закий поэтни жарыгъы ёмюрлюкдю

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Адыгеяны, КъМР-ни, КъЧР-ни, Абхазияны да халкъ жазуучусу Исхакъ Машбаш Къайсынны юсюнден студент заманында, 1951 жылда, Адабият институтда къыргъызлы шѐуху Ахмет Жунусовдан эшитгенин эсгергенди. «Ол анга окургъа кирирге Къайсын болушханын айта эди. Артда уа, мен бир керѐ Фрунзеде болгъанымда Туголбай Сыдыкбеков айтхан эди, мени орус тилге кѐчюрюп, Къайсын этгенди лауреат деп. Анда да, сюрюнде ол ахшылыкъ этерге суйгенди. Аз адам санлы малкъар халкъ дунягъа ма аллай аламан адамны бергенди. Манга да болушханды Къайсын. Къайсын кюнюнде Майкопха келип, жакълагъанды: «Поэтни бѐркъбийик, алаша болургъа да болур. Тиймегиз. Ол артда кесин кѐргюзтор», – деп. Мен андан 11-12 жылга кичиме, алай а бирге болгъанды къыйын, къууанч кюнюнде да. Бу залда аны шѐухларыны ауазлары къалгъандыла. Ала кѐп ариу айтхандыла аны юсюнден. Биз

да айтабыз», – дегенди ол.

Россей жазуучу, журналист, кѐчюрмечи Валерий Латынин, бу жыл бизге энчи болгъанын – республикагъа – 100 жыл, Къайсыннга – 105 жыл, Отарланы Керимге – 110 жыл – эсгертип, Къайсынны жыйырма беш жылында кѐп тиллеге кѐчюрюп, Ижевскде госпитальдан чыккъанлай а Москвагъа чакъырып, анга атап, уллу жазуучула, поэтле Александр Фадеев, Николай Симонов, Михаил Дудин, Дмитрий Кедрин, Борис Пастернак, башхала да тюбешиу къурагъанларын чертгенди. Борис Пастернак аны суйген поэти Сергей Есенин бла тенгешдиргенди. «Огъары Чегемде болгъанымда, ол ташла поэтни ич къурамын ишлегенлерин англагъанма. Сабийликден ишлерге юйренип, анасына болушуп тургъан жаш десантник болмай ким болуукъ эди?! Артда аны корреспондент этип ийгенлеринде да фронтха, сауут алып, жау аскерчиле бла къазауатлагъа киргенди. Аны кючюну сизге, аны ъсдюрген малкъар халкъгъа, баш урама», – дегенди ол.

Алтай жазуучу, анда сабий журналыны баш редактору Александр Тепуков алтай тилде саламлашып, поэтни быллай эсгергенди: «Москвада Адабият институтда Муталип бла окугъанма. Ол чакъырып, бир поэзия тюбешиуге барама да, анда Къайсыннга тюбейбиз. «Къайданса?» – деп сорады.

«Алтайдан!» – дейме. Андан арасында ол манга жууукъ адам болуп калгъан эди». Ызы бла Тепуков таулу поэтлени алтай тилге кеси кѐчюрген назмуларын окугъанды.

Къыргъызстандан келген Юсупов Достурбек, къыргъыз халкъдан салам берип, Къайсынны Къыргъызстанда тургъан жылларындан, аны анда къалай эсгергенлеринден хапар айтханды. Поэтни биргесине намыс бла къууанч жашагъанларын чертип, ол Бишкекте Къайсынны атын орам бла библиотека журютгенлерин билдиргенди. Ол Къайсыннга «мени жерлешим» дегенине жыйылгъанла къарс бла тюбегендиле.

Башкирли поэт Сагитов Салават Къайсынны юлгюсюнде «Жашау – ѳрлеудю» деген сѐзле къалай керти болгъанларын белгилегенди. «ѳрге баргъан къыйынды, не аякъ тюбюнде жер оюлады, не башындан ташла келедиле, жыгъыласа, жол ташлайса, алай а, ѳрге чыгаргъа сую эсенг, къобуп, жангыдан барыргъа керексе. Къайсын алай этгенди, – дегенди ол. – Бизде Уфада ол оюну кѐргюзтгенде, мен Къайсынны юйдегиси Элизат бла танышханма. Энди мени Нальчикде анам барды, манга жашым деген. Суйюп келеме бери. Мен география обществовону члениме. Башилден ѳрге барып, Къайсынны тау тѐпеси барды, андан арлакъда аны шѐуху Мустай Каримни. Бек зауукъ-

луду алагъа чыккъан», – деп, Салават ары барыргъа чакъыргъанды эм башкир тилде Къайсынны назмуларын окугъанды.

Татар жазуучу Рафис Курбанов: «Бу сууукъ кюнде мен сизге Къазандан къызыуу салам келтиргенме. Башкирлиле, къыргъызлыла, татарлыла, къазахлыла... – биз къарындаш лабыз. Алай эсе уа, Къайсын да бизникиди – сау дуняяны», – деп, татар тилде Къайсынны назмуларын окугъанды.

Чувашиядан поэт Валерий Тургай Малкъаргъа, энчи Зумакулланы Танзилягъа да салам келтиргенди. Къайсын Ижевскде жаралы болуп жатхан юйде аны эсгертмесине

нини председатели Александр Курпин сѐлешгенди. Ол алгъаракъда Къайсынны байрамына келип, «Къайсыннга къош атлам» фонду таматасы Тетууланы Хадис бла бирге аны туугъан жеринде айланып, школада, элдеде тюбешиуледе болуп, илхамдан толуп кетгенлерин эсгерип, Хадисге, башхалагъа да ыразылыгъын билдиргенди.

Ингуш назмучу Зарета Ахильгова, Къайсынны юй бийчеси Элизат аны керти шѐуху болгъанын белгилеп, аны кюн бла тенгешдирип, Элизатха узакъ ѳмюр, сауукъ тежегенди.

Андан сора бизни жырчыларыбыз, жырчы къауумларыбыз

халкъ поэтни туугъан, ауушхан кюнлеринде, 9 майда да голле келтириучюсун билдирип, ол Къайсынны «Къара ат акъ къарда ѳледи», Танзиляны да «Насып» деген назмуларын кеси тилинде айтханды.

Дагыда Ставрополь крайда Жазуучула союзуна правле-

жыр айтхандыла, «Балкария» ансамбль тепсегенди, Къулыланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театры артистлери уа назмула айтхандыла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат. Суратланы ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.

УСТАЛЫКЪ

«Нюрлю таулу ынналаны зикирле окъугъанлары кёз аллымдады»

– **Азнор, нек тынчаймайды жүрек? Солургъа эркинлиги жокъмуду бир жыл санга жетген инсанны?**

– Адамны жүреги кесини жорукларына кёре жашайды. Ол не жыл санны, не башха затланы билирге сыймейди. Мен бирде кече сагъат югге-тёртеге дери сурат этеме. Нек тышгенме мен чыгъармачылыкъ кършоугъа, ким билсин, алай аныз къалай эригиулю болдукъ эди жашауум!

Баям, жүрек неге илиннгенин сюзгенде, бек алгъа инсан къайда ёсгенине, аны ким окъутханына къараргъа берек болур. Школгъа Къазахстанда баргъанма. Анда аллай кючлю устазла бар эдиле, битеу Россейден кими кулакса деп кёчюрюлген, кими уа, бизнича, халкъы бла. Бюгюн-бюгече да уллу жүрек ыразылыгъым бла сагъынама аланы. Кёчгюнчюлени сабийлерине ала къаллай бир жылы бере эдиле кюн сайын! Такъыр жүреклерибизни дуняа бла бир эте, тѣппелерибизни кёкге жетдире!

Биз алгъа Акмолинскге тышген эдик, анда сууукъ болгъаны себепли, къарт анабызны къарындашы тургъан Меркеге кёчезиб. Эсимдеди, жети ююр болгъан затларын вагонлагъа жюклеп, жол кёллю болгъаныбыз. Азия ол жыллада битеу да кёчюрюлген халкъланы ёлюмден кътхаргъан жер болгъанды, анга шагъатлыкъ этген жалаанда бир шарт: бизни классыбызда жалаанда бир къазах бар эди, къалгъанларыбыз а къарачайлыла, таулула, къумукълула, немислиле, полякка, азербайджанлыла эм башхала. Биз, анда ёсген тёлю, интернационал халда жашаргъа юйренгенбиз, ол-бу миллет деп айырмагъанбыз. Байрамларыбыз да бирге эдиле.

Байрамлада биринчи сатырда лозунгла бла бара эдиле, аланы ызларындан духовой оркестр, сора парлга жыйышхандан сора уа гитарада, балалайкада, домбрада согъа эдиле. Бир зат да белгиленмеген кюнле да музыкадан толугъа эдиле. Къайры барсанг да – домбра! Мени атамы ауазы да ариу болуучу эди, баритон. Жарсыугъа, туугъан жерибизге къайтхандан сора жалаанда бир жыл жашап, дуняядан кетгенди.

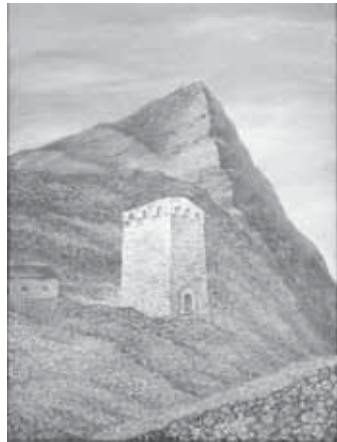
Мен таулула халкъ жырлары билген, сыйген, жырлагъан кезиудан кёрген адамма! Бусагъатда халкъны ичинде жырлагъанла бек аздыла, жыр жалаанда сахнада жашайды, ол мени бек мудахландырады.

– **Биринчи гитаранг ненча жылынгды болунага тышгенди?**

– Озгъа ёмюрню алтмышынчы жылларында нек эсе да гитарагъа онг кёзден къарамай эдиле, аны бизге къажу буржуазия маданиятны белгисича кёре эдиле. Музыка школну бошагъанма, алай трубагъа жүрегенме. Болсада анам, гитара акъылымдан кетмегинин эслеп, жети сом бла элли капекке гитара алады, алай бла жети жылымдан башлап, къадарым бу музыка инструмент бла байланады. Анамы Украинадан татлы тенглер бар эдиле, бирге олтурсала, жырламай къыймай эдиле. Ол ариу тишируу ауазла къулагъыма келгенлей турадыла.

Сейир туйюлмюдо Къазахстанда кёчгюнчюле жырлап жашагъанлары? Жашау алайды, биз къурагъан кеплеге сыйынмайды. Къазах тилде къаллай кюйле айта эдиле къазахлыла! Къарт анам Аннагъа уа таулу ыннала келе эдиле, ала уа таулу эпосну

Сарбашланы Азнор архитекторду. Келир жыл Нальчик шахарда Ткаченко атлы суратлау искусстволаны музейинде аны суратларыны экинчи энчи кёрмючюн къурагъа мурат барды. Ол назмула да жазады, тюрк тилденде орус тилге кёчюрме сынауу да барды. Ненден да бек къууанчы иш а: Азнорну суратларын кёрюрге, назмуларын окъургъа сюйгенлени сатырлары жылдан-жылгъа ёсюп барады. Биз бу фахмулу адам бла ушакъ этгенбиз.

кёлден айта эдиле, айхай, аланы хар сёллерин да жазаргъа керекди деп ангыласанг а...къаллай бир затыбызны тас этгенбиз, заманында жазып алмай. Таурухладан, жомакъладан сора халкъ жырлагъа кёче эдиле, ызы бла зикирле айтханлары эсимдеди. Нюрлю таулу ыннала зикирле окъугъанлары кёз аллымдады.

Дагъыда бир сейир шарт: ыннала эки-юч ауазгъа жырлай эдиле, хордана. Бирле жаза, окъуй билгенни бир бийик культураны ышанлары сунадыла. Угъай, къара таныгъынчы да болгъанды бизни халкъыбызда бек бийик культура, мен ол окъуй билмеген ынналарыбыз жүрютген адет-тёрелени ариулукарларына сейир этеме, аланы кылыкъларында – ызларында аллай тазалык, адамлыкъ бар эди! Жаннетли болсунла!

– **Биринчи этген суратынг эсингдемиди?**

– Эсимде болгъан угъай да, мен аны сакълап турама! Атамы кичи къарындашы жетинчи классда окъуй эди, мен аны школдан келирин марап, тюрсюнлю карандашларын жашырын алып, аямай кёзюм кёрген хар затны да суратларгъа кюреше эдим. Бек биринчи уа справочникни биринчи бетинде татлы немисли тенгими сура-

тын этген эдим, тубюнде да «Витъка Вольф» деп жазып. Бюгюн да юйдеди ол китап мени суратым бла.

– **Малкъар тилни багъалаймы эдиле ол жыллада?**

– Шёндюден эсе кеп! Мен ангыла-майма, не болуп къалгъанды бизни

миллетге, нек къачадыла ариу эртегили тиллеринден. Бизни халкъыбызны Азияда кътхаргъан, болушхан кючледен бири тилибиз болгъанды. Ол кезиуде бизни юсюбюзден болмачы хапарла жайгъан эдиле. Къазахлыла тилибизни эшитгенден сора, динибизни, ийманыбызны кёргенден сора, бизге хурмет-сый эте эдиле. Дин жаны бла бек терен билимми адамларыбыз бар эдиле.

Бизде юйде Къулийланы Къайсынын бир китапчыгъы болгъанды, бир отоугъа жыйылып, аны окъуучу эдиле. Малкъар тилде сакъланган газетлен алтын затланыча тутхандыла. Бюгюн а тилибизге да сууукълукъ, газетибизге да уллу кёллюк жүрегими къыйнайдыла. Кесиби, бизни сабийлерибиз, туудукъларыбыз сёлешмеле тилибизде, ким сёлешир? Газетибизге кесиби жазылмаса, ким жазылыр? Малкъар халкъны онжыйырма газети жокъду ана тилинде, ол жангыз газетни сакъларгъа кюрешейик, тилетмей, кесиби почтагъа барып жазылыргъа борчлубуз.

– **Тансыкъ боламысыз сабийлиги озгъан Меркеге?**

– Болмай! Меркеден кёпле Биринчи Чегемге кёчген эдиле. Мен а бизни университетни ИТФ факультетини ар-

хитекура кафедрасында дипломуму жетишимли къоруулагъандан сора Чегемде отуз жыл архитектура жаны бла ишлегенме. Тёрк-тёрк «меркечиле» - мен, Гамаланы Азрет, Кучукланы Якуб бирге олтуруучу эдик. Гитара да биргебизге. Сабийликлери анда озгъанла бир сагъатха да Азияны унутмайдыла, ол бизни къаныбыздады.

– **Инженер, архитектор...аны бла бирге сурат этиу, жыр жырау, назму жазуу, кёчюрюу. Ким тайдыргъанды сени архитектор жолдан?**

– Анамы тамата эгечини жашы Баккуланы Володя, къарындашым болгъандан сора да, татлы тенгим эди, ол дуняасы жарыкъ болсун. Аны мастерскоюнда кеп сейирлик адамла бла танышханма. Аланы санында чексиз фахмулу режиссёрбуз Къулийланы Борис бла да.

Володя манга сурат жаны бла дерсле да бергенди. Мастерскойда оздурган заманым мени тюрлендиргенди. Боряны атасы Хажимуссаны назмуларыны хар бири жыр кибикди. Поэзия адамланы юсю бла келгенди жашауума. Бусагъатда тилманч иш бла да кюрешеме.

– **Кёребиз, кеп битеуроссей эм халкъла аралы конкурслада сёз усталыгъына, тилманч ишинге да бийик багъа бердице. Ол сени аппангы атасы белгили назмучу эм эфенди Улбашланы Муссадан келген фахмулу болур?**

– Жаннетли болсун, Мусса кючлю адам болгъанды. Анамы атасы тифден ёлгенди да, аны аппасы Мусса ёсдюргенди. Аны Шаурдатдан Тёбен Чегемге ислам динни жаяргъа жиберген эдиле. Ол ауругъанлагъа кырдыкладан дарманла да этгенди, башында айтханымча, назмула да жазгъанды. Анам да уста эди акъ сёзге.

– **Сени фахмунга ийнанган, болушургъа сюйген адамла чыккъанмыдыла жолунгда?**

– Иги адамла тубейдиле жашауумда, кёллендиредиле, барысы да сау болсунла! Биринчи кёрмючюму уа Къулийланы Къайсынын музейинде аны директору Къулийланы Фатима къурагъан эди. Артта уа Нальчикде, Чегемде, Черкесскде, Элистада да болду кёрмючлерим.

– **Сатаргъа хазырмыша ишлеринги?**

– Сёз ючюн, «Чегем ауузу» деген циклгъа жыйырма сурат киреди, аладан бири бла да айырылалыкъ туйюлме. Аны кый да, алгъаракъда бир ишими сатханма да, артта адыргы болуп турганма, тынлыкъ тапмай, былай бир керекли затымы тас этгенлей.

– **Туудукъла сурат бла кюрешемидиле?**

– Айып этмегиз, аланы юслеринден айтханымча, алай сооругъа жууап берейим. Эки кызыны да ючюшер сабийчиклери барды. Бек сюедиле чыгъармачылыкъ ишни, ючюсю да суратчыладыла дерге боллукъду... ойнап айтсам да, карандашладан, бояуладан айырылмайдыла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратла авторнудула.

Жаш тѐлю

Насийхат сѐзле айтхандыла

Геуорге күн КЪМКЪУ-да «Точка кипения» арада айырмалы школчуланы кыатышыулары бла «Чыгыр-мачылык». Байламлыкыла. Кымылдауу ишин абадан-ла бла бирге кырау» деген сессия бардырылганды. Анга республикада жаш тѐлю политикага тири кыатышанла чакырылганды. Аны араларында уа 17 декабрьде Москвада ѳтерик Сабий эм жаш тѐлю россейли кымылдауу 1 сьездине айырылганла да бар эдиле.

Школчула бла тубешиуге КЪМР-ни жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри Азамат Люев, КЪМР-ни жарыкыландыруу эм илму министрине орунбасары

Татьяна Мисостова, КЪМР-ни Башчысыны кѳнгѳшиси Николай Миронов кѳлген эдиле.

Азамат Люев билдиргенге кѳре, жууукъ кезиуде Москвада кыралны 89 регионундан 1,5 минг жаш адам жыйыллыкдыла. «Мында да олтурадыла бизни регионну анда кѳргюзтюрюк жаш адамланы бир кыауум. Сизни борчугуз – жаш тѐлю кымылдауу ишин иги этерик ахшы оюмларыгызны айтыргыда. Сьездде организацианы атына да кыалай аталгынын да сюзерикдиле. Аны себепли кесигизни сагышларыгызны билдиргиз», – деп белгилегенди министр.

Кымылдауу Къабар-

ты-Малкъардагы регион бѳлюмюне Аслан Шипшев таматалыкъ этеди. Ол да сабийлеге сайлагъан жолларында жетишимле тежегенди.

Татьяна Мисостова уа алагъа билимле болургъа кереклисин эсгертгенди.

Шѳндѳ билим алыу бек магъаналыды. Тийишли даражада окъумагъанны онглары азды. Аны себепли аймай окъугуз, – дегенди Татьяна Николаевна.

Ызы бла уа жаш адамла модераторлары бла курсларга кыатышандыла. Алары сейирлерине кѳре кыауумлагъа юлѳшип, эришиулени алай ѳтдюргенди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Сайпау

Гюлюяланы Зульфия эм ариугъа саналганды

КЪМР-ни Шогенцуков атлы кырал драма театрында «Мисс Къабарты-Малкъар – 2022» конкурсну ахыр кесеги ѳтгенди. Эришиунѳ ѳтдюрюуде да миллет театры сайлау бошдан тѳюл эди. Нек дегенде бу конкурсну тарыхында миллет энчиликлени эсге алыу бла быллай байрам биринчи кѳре ѳтеди. Аны «KAMBI PRODUCTION» продюсер ара кырагъанды.

Конкурсха 12 кыыз кыатышанды. Ала кыонакъланы алларына тѳрели кысыха жыйрыкыла угай, миллет кийимледе чыкыгандыла. Ала хар кыызны да ариулукъларын бла энчиликлерин кѳргюзтгенлерин а битеу жыйылганла да эслегендиле. Аны юсонден социал сетьледе да жазгъанла кѳп болгандыла. Адамла быллай эришиу республикада жашагъан халкъланы энчиликлери бла бардырылганын бек жаратхандыла.

– Биз республикада адетле бла тѳреле кыаты сакланганларын эсге алгъанбыз эм бу конкурсну кимге да сейир болурча жангы форматта биринчи кѳре кырагъанбыз, – деп чертгенди продюсер эм режиссѳр Амир Камбиев.

Конкурсну жорукъларына кѳре, кызыла кыуру кеслерине ариулукъларын угай, билимлерин да кѳргозтгендиле. Республиканы халкъларына адет-тѳрелерин кыалай билгенлерин ачыклагъандыла. Жюри юч хорлагъанны айыргъанды. Алай бла ючюнчю жерни Лаура Шадова алгъанды. Ол 2008 жылда Чегем районда «Мисс Дюймочка» конкурсда хорлагъан эди. Сурагъ ишлерге бла фортепианода согъаргъа сюеди. Жюрегинде уа итле бла киштикле энчи жер аладыла.

Экинчиге Екатерина Чапаева сайлан-

ганды. Ол Гуманитар-техника колледжни экинчи курсунда окъуйду. Сабийлигинден бери бальный тѳсеуле бла кюрѳшип келеди. Шѳндѳ ол КЪМКЪУ-ну «Каллисто» ансамбли солисткасыды.

Биринчи жерге уа жюри Гюлюяланы Зульфияны тийишли кѳргенди. Таулу кызыны баш мураты – дизайнер болуп, кишиде болмагъан кийимле тикген ателье ачаргъады.

ХОЛАМХАНЛАНЫ Алина.

Унутмау

Игилик этиу аны баш жоругъу эди

Князланы Олийни жашы Сулейманни республикада кѳпле таныгъандыла. Бютюнда Ич ишле министерствода кыулукъ этгенле аны уста билгендиле. Сулейман анда кѳп жылланы ишлегенди. Урунган эмда жашагъан жеринде, жууукъ-тенгни арасында да аны намысы бийик жюрюгенди.

Жыл саны келип, ишден кетгенде да, ол бир күн да бош турмагъанды. Аны олсагъат «Ассоциация ветеранов боевых действий России» деген организацианы республикада бѳлюмюне тамата этип саладыла. Ол жумушну да Княз улу бет жарыкылы толтургъанды. Биргесине ишлегенлени да ызындан тизе билгенди, не заманда да тѳзлукъ жанлы болгъан Сулейман башхаладан да аны сурагъанды.

Аны жашауу сунмай турганлай юзюлдѳ. кыужур ауруу – коронавирус-анга да жукъду. Кыая кибик, кыарылу, жигит, ѳхтем Сулейман ол аурууну хорларыгъына кеси да, аны таныгъанла да ишкесиз эдиле. Ким соруп сѳлѳшсе да, жарык ауазы бла: «Игиме», – дерге кюрѳшгенди. Аны кыаршы тенги Беслан Белимготов бир такыйкыгъа Сулейманни кыоймагъанды. Аны бакъгъан врачлагъа, кесине да сѳлѳшгенлей турганды, ол кыйналгъан заманында биргесине болгъанды.

«Бу кыужур ауруу кѳплени жыкыды, жарсыгъа. Сулейманни да аямады. Бютюнда бек ачыу тийгени уа аныча аламан адамыбызны ол дунясына кереклисича сый берип, ашыралмагъаныбызды. Ол жюрегими бюнюн да бек кыйнагъанлай турады. Ол заманда Сулейманни хурметине даражалы эришиуле барды-

рыгъа кыаст этген эдим. Биз кыуруда бирге болуучу эдик. Ол себепден аны таныгъанла анга улуу сый-намыс бергенлерине шагагъат болгъанми. Кѳплеге болушханды эмда билеклик этгенди. Игиликлери ол дунясына жарасынла. Адамлыгы, кертичилиги, халаллыгы, кимге да болушургъа итиниюлюю аны таныгъанланы эслеринде кыаллыкыды.», – деп, Беслан, мудах болуп, кѳзлерин жерге кыартады.

Беслан, сѳзюне кертичилей кыалып, шѳхлукъну белгисин тас этмей, Сулейманни аты бла дзю-додан улуу турнир ѳтдюрген эди. Анга Россейни жети регионундан, Армениядан, Казахстандан, башха жерледен да 150 гѳѳѳ кыатышхан эди. Сулейманни жууукълары, тенглер, биргесине ишлегенле бу жумушха кыатышханлагъа, энчи Белимготов Бесланга, ырызлыкъларын билдиргендиле.

Ахшы адамны ахшы жумушлары кыаладыла эсде. Сулейман эсибизде кесини игилиги бла, ахшылыгы бла кыаллыкыды.

ШАУАЛАНЫ Разият.

Башламчылык

Саугъагъа – театрға билетле

КЪМР-ни Саулукъ сакълау министрствосундан билдиргенлерича, быйыл июндан ноябрьге дер «Культурный код донора» деген битеуроссей акция бардырылганды.

Аны чеклеринде Къан кыйгъан станцияны специалистлери республиканы шахарларына бла районларына жыйырма жети кѳре чыкыгъандыла. Ол кезиуде минг бла жарымдан аслам адам кыан бергенди.

Акцианы ахыр кесегине кыатышханлагъа уа республиканы КЪМР-ни Культура эм Саулукъ сакълау министрстволарыны

себепликлери бла Али Шогенцуков атлы къабарты кырал драма театрға билетле саугъалагъандыла.

Эсге сала айтсакъ, бюнюлюкде донор кыангъа улуу сурам барды. Къан кыйгъан служба, кече-кюн демей, регион медицина учреждениеларын аны бла жалчытады. Жылны ичинде станцияны келечилери отуздан артык акция бардырадыла. Мобиль бригада да сагъынылгъан заманга республиканы районларында тѳрт кыат айланып чыгъады.

Ийналчыкыга, аппасыны сөйгөн туудукчугуна, беш жылчык толганды. Ол эрттенликте турганды. Көл-бет жууганды. Анасы берген жуурт айран бла буштону ашаганды. Къарынчыгы ашдан тойгандан сора айтады анасына: «Анам, жашла учарга кетип барган тауушларын эшитме. Мени да жиберсенг эди», - дейди.

– Сен тыонене да барганса. Аякларын суу болуп келгенсе. Ауруп къалырса деп, бек къорккуп турганма. Бюгюн юйде туурму эдинг. Башха күн барыrsa, - деди анасы.

– Билемисе, аначыгым, чурукларыма къар кирген эди да, ол эрип, суу болгандыла аякларым. Бу жол сакъ болурма. Барайым, аначыгым. Көремисе, къыш болганлыкыга, күн къалай ариу жылтырады.

– Охо, балам, сора кийин, жылы кийин. Көп турмай къайт. Сакълап турлукма. Бюгюн аппа да келликди.

– Аппамы келликди? Мени сөйгөн аппам. Мен анга алай тансык болганма. Охо, аначыгым, сабийле бла бирзчык ойнап, къайтып келейим, - деп, жашчык жылы кийинип, арбазга чыгып, чаначыгын алып, сабийлеге къошулду.

Эндрейюкно ахыр күнлери. Тёп-төгерки чиммак акъ къар басыл. Күн чууакъды, алтын таяклары къар хопулан жылтырата, кезлени къаматадыла.

Сабийлеге уа андан сора не керек? Тёш башына тизилишгендиле. Сора хар бири да чаналарына олтуруп, андан эншиге тебирейдиле. Жашчыкыла къычыра, хахай эте, бир бирлерин озарга къорешедиле. Аллай кезиуде чаналаны бирге урушдуруп, тёппе да турадыла.

Ийналчык алай болады. Ызындан келген чананы къыйыры жетип, жыгылып, тэнгереп төш тыбюне дери барады. Боюнуну, белине да къар киреди.

Уллуракъ жашчыкыла болушуп, төш башына чыгады. Болсада юйге барырга ашыкъмайды. Сабийле бла алайда бирз сөөледі. Сууук болады. Ол кезиуде аппасы келип, Ийналны юйге элтеді.

Аппасы жашчыкыны бек сөөді. Аны дагыда бардыла туудуклары, алай Ийналчык анга барысында да энчиді, жууукъду. Ким биледи, ол бек гитче болганы ючиюмюду? Огъесе аппасыны къатында барысында да олму кёбюрек турганды?

Аппасы юйде бир жумуш этип те-

Жомак

Жангы жыл кече

биресе, маллага аш салып неда суу ичирип, туудугу алайга жетер да: «Аппа, мен этейим», - деп болушурга къорешир. Кеси уа, уллу кишича, хапар айтып тебирер. «Ол неди? Бу неди?» - деп кеп соруула берир. Хар затны да билирге сөөді. Аппасыны къайгылары, сагышларын да чачар. Аны ююн акъсакъл аны барысында да бек сөөді.

Бир кере уа биргесине агъачча да элтенди. Алгъаракъда эди. Алыкъа къар да, къыш да жокъ. Кюзню ариу күнлеринде. Экиси да агъачча барып, эшекке жюклеп, отун алып келгендиле. Ийналчык эшекке минип барган эди.

Анда уа была гитче нарат терек да кегендиле. Аппасы аны кегенде: «Оллох, Оллох! Не сейир, не тамаша! Бу тийреледе быллай терек ёсюп биринчи кере көреме», - дегенди.

Нарат терекчик жап-жашил, узун ийнелери бла. Жашчык аны къатына барып, къолу бла бутакларын сылады. «Аппа, башха тереклени чапыраклары сары, къызыл боюлу. Муну уа чапыраклары нек жокъду. Кеси да жашил», - деп сорду Ийналчык.

– Ол аллай терекди. Аны ийнелери барды. Хар заманда жашиллей турады. Жангы жыл кече адамла быллай тереклени юйлерине элтип, ариу илляула, чыракчыкыла да тагъын жасайдыла. Сора сабийле уа аны төгергине тепсейдиле.

– Ол а къачан боллукъду? Бизде уа

боллукъмуду быллай терек?

– Балачык, энди кеп къалмаганды. Бираздан сууукъла келирле. Къар да жаур. Ол заманда болады Жангы жыл. Быллай терек мен табарма.

Алай болган эди аппа бла жашчыкыны отунга барганылары.

Ол иш да аппаны эсине тюше, туу-

дукчугун чанага олтуртуп, тартып юйге келтирди. Анасы Ийналчыкыны юсюн-башын алышдырып, исси чай да ичирди. Жылы төшекке да жатдырды. Болсада ингир ала жашчык, жетел этип, къызып, ауруп тебиреди. Докторну чакырдыла да, ол а къарап, тинтип, дарманла берип кетди.

Юч кюнню жашчык къаты ауруду. Аппасы аны къатындан кетмей турду. Тёртюнчо күн бирз игирек болуп башдыла да, ол а къарап, тинтип, дарманла берип кетди.

– Биз агъачча кеген жашил терекчикни келтирликмисе? Илляуаны анга тагарыкъбызмы?

Аппа аны эшитгенде, бек къуанды. Жанындан сөйгөн балачыгы иги болсун аны, ол не зат да келтирге хазырды. Сора гитче балтасын алды да, агъачча тебиреди.

Азмы-көпмю барды, ингир ала нарат терекчик ёсген жерге жетди. Къараса, сары къуйрукълу тюлкючюк

аны төгергине бурула турады. Тюбюне кириге къорешеди. Алай терекчикни ийнелери бурунуну тийселе, артха турады. Дагыда төгергине чабып башлайды.

Ол ише асыры жан атхандан, аппа иги да жууукъ келгинчи, аны эслемей турду. Кегенден сора уа будуман болуп, агъачны теренине къачып кетди. Аппа да, балтасын кётюрюп: «Эй, хыйлачы тюлкючюк, думп бол быллайдан, ансы кюнюнню кегрозторме», - деп ызындан къычырды. Сора жууукъ келип, терек тюбюне къараса, бир гитче акъ къоянчык, къулакларын да жерге салындырып, къалтырай турады.

Сора терекчикге къарай кетди да: «Сен жыртхыч жануардан къоянчыкыны сакъладың. Мен сени кесалмам. Хапарынгы уа Ийналчыкыга айтсам, ол мени ангылар», - деп ызына тебиреди.

Бираздан юйге келди. Анда уа жангы жылны байрамына хазырлана турадыла. Ийналчыкыны атасы, анасы, къарындашы, эгечи татлы суула, тюрлю-тюрлю ашарыкыла сала турадыла столга. Жашчыгы а жатыпды төшекке.

Ол кезиуде аппа да кирип келди юйге. Тююнлей Ийналчыкыны къатына барып, ундурукъну къыйырына олтурду. «Аппачыгым, жашил терекчикни келтирдингми?» - деген сорууну уа агъачча болган хапарны айтды.

Жаз музда болду, сора бетчиги жарып:

– Къоянчык а къаллайчык эди? Ариуукъ болур эди. Энди ол анда, сууукъда къалса, менича, ауруп къалыр, харипчик, - деп жарыды.

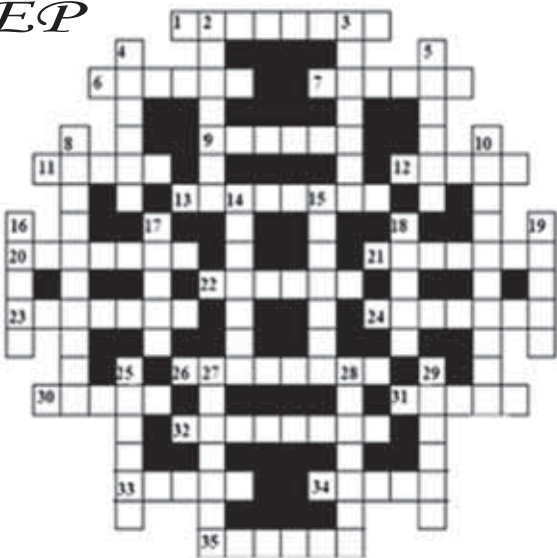
Аппасы уа сөйгөн балачыгына къарап, аны иги бола турганына асыры къууангандан: «Энди анга тюлкю да тийме, ол сууукъ да болмаз. Ауругъанынгы айтханма да, сени кёрюрге, шүёх болурга бери келгенди», - деп, къююнундан чиммак акъ къоянчыкыны чыгарып, жашчыкыны төшегине салды, юйдегилени барын да сейирге къалдырып.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Кийикни тюрлюсю. 6. Баш кийим. 7. Адам къолу бла этген суу ыз. 9. Суусап аяк. 11. Ыйыкны юкюню. 12. Терекни бутагы сынмаз ююн салынган агъач. 13. Кеп бичен. 20. Сабан агъачны бир кереги. 21. Тутулганлагъа къараган. 22. Чыккырын кереги. 23. Эркинлик. 24. Агъач уста. 26. Желде чапырак таууш. 30. Аны къурулушда хайырланадыла. 31. Юйлю болган тыш адам. 32. Узакъ болмаган регионда миллет адамы. 33. Оюмда экилик. 34. Таулула анага алай да айтадыла. 35. Чибин ётмез къала.

ЁРЕСИНЕ: 2. Нарт батыр. 3. Жюрюю. 4. Эрте аскерчи аны бла къоруланганды. 5. Адамга солурга деп, агъачдан этиледи, жумушакъ, узун да болады. 8. Боранлы, къарлы кезиу, ол заманда юйде болурга керекбиз. 10. Тау элчи. 14. Спортну тюрлюсю. 15. Татлы суу. 16. Кече юйню жарытхан. 17. Чалынган бичен ыз. 18. Къары салып демлешуу. 19. Аллай байла да боладыла. 25. Акъылсыз адам. 27. Солуу жер. 28 Сууну къоркуулу жери. 29. Бизге 1941 жылда чапхан аскер.

Газетни 147-чи номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

ЭНИНЕ: 7. Къаланкъа. 8. Чокъуракъ. 9. Къандауур. 11. Жапсарыу. 12. Окъа. 13. Жайлау. 14. Налмас. 15. Къазакъ. 17. Къала. 19. Улакъ. 21. Таба. 22. Аууш. 25. Къобан. 29. Жантакъ. 31. Жаммаш. 32. Ачы. 33. Гырхылыкъ. 34. Къыйынлыкъ. 35. Къычырым. 36. Къыйырчы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Къанауат. 2. Мандалакъ. 3. Окъуучу. 4. Чолпан. 5. Сууаплыкъ. 6. Сапыран. 10. Рота. 11. Жара. 15. Къабакъ. 16. Къуран. 18. Ана. 20. Аяу. 21. Татахлыкъ. 23. Шаманлыкъ. 24. Жангылыкъ. 26. Оракъ. 27. Азыкъ. 28. Тарыхчы. 30. Къалкъыу. 31. Жыйрыкъ.

Жетишим

Даражалы турнирден – хорлам бла

Кеп болмай Чечен Республикада къатыш къол тийоюншо ACA Young Eagles 31 тюрлюсюндон турнир болганды. Анга 66 килограмм аурулукъда бизни жерлешибиз Жаппулан Альберт да къатышханды. Ол баш сөрмешде октагоннга чечени бла чыгып, биринчи раундда окъуна аны хорлаганды. Жаппу улу МЧС-ни 22-чи номерли от ёчюлтген-къутхарыу бёлюмоню таматасыды эм ич службаны капитаныды. Ишине берилгени, ётюрлюгю, колле-

галарына шүёх бола билгени, аны бла бирге салынган борчну заманында эм тынгылы толтурулур ююнню къайгыргъаны бла бирселе юлгю бола келеди. Эсге сала айтсакъ, Альберт къатыш эм аскер къол тийоушледон спортну устасыды, Россейни аскер къол тийоушден чемпиону-ду. Битеуроссей чемпионатлада бла эришуледе чемпион атын талай кере къорулаганды эм биринчи жерлеге тийиш болуп турганды.

Адабият окууула

Озгъан шабат кюн Нальчикде Малкъар халкъны политика репрессияланы кезилеринде жоюлганларына аталган мемориалда Мусукаланы Сакинаты чыгъармачылыгына жораланган адабият эришиу баргъанды. Шахар школладан, районладан келип да, поэтни назмуларын, къара сёз бла жазгъан чыгъармаларын окуууула, къысха драма оюнларын салуууула къатышханланы, аны юсюнден эссе ишлерин жазып келтиргенлени санлары жюзден атлагъанды. Быллай окууула мында экинчи кере барадыла.

Жюреклени жылытхан чакъла

31-чи школну окууучулары.

Аланы Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны Билим беру департаменти бла мемориалда ишленген аны директору Теммоланы Фаризатын башчылыгында кырагъандыла. «Бу окууулары мен сюйюп кырагъанма. Сакинатын юбилей жылыды. Ол мында бардырылган эришиуледе жюрини санында ишленгенли онбеш жыл болады. Ата-анала, устазла, школчу сабийле да аны чыгъармачылыгын биледиле, анга бек улму хурмет этедиле.

Таматаладан кепле аны сабий журналда ишленген замандан таныйдыла, сабийле уа чыгъармаларын къалай сюйюп окугъанларын кересиз. Сау болсунла сабийле, устазла да, быллай эришиу болады деп билдиргенлей окууна, департаментге заявка берип, Сакинатын назмуларына кере этген суратчыкларын, эсселерин жазырап башлагъандыла», – дегенди ол.

Ишни барыуунда бу эришиуге алай эс белгенлери ючюн, сабийлени быллай хазырагъанлары ючюн, Фаризат Ибрагимовна ата-аналагъа, устазлагъа

да къайтып-къайтып ыспас этгенлей тургъанды. Аны бла бирге жюрини председатели - жазыучу, белгили журналист Османланы Хыйса да алагъа кеп аруу сёз айтханды. Жюрини ишине дагъыда Мечиланы Кязим атлы маданият фондуну директору Аппайланы Лариса, Къабарты-Малкъарны Жазыучула союзуну къуллукъчусу Бечелланы Сакинат, мемориалыны таматасы Теммоланы Фаризат эм Мусукаланы Сакинат кеси къатышхандыла.

Эришиу къууанчлы халда баргъанды: сабийле поэтни назмуларын ана тилде, орусча, къабартыча, инглизча да айтхандыла. Кеси назмуларын Сакинатха атап айтхандыла да болгъандыла. Жаш авторланы тизмелерине киргенлени сагъынсакъ, ала Нальчикни алтынчы школуну окууучусу Башилланы Эльнара, жыйырма алтынчы школдан Ныров Алим (къабарты тилде) бла Гятова Камилла, отуз биринчи школдан Кокова Аделина (орус тилде), ючюнчю школну устазы Атуллуаны Зухра, отуз ючюнчю школдан Шауланы Алана болгъандыла. Ончюнчю

школну окууучулары, бетлерине къапла кийип, Сакинатын «Жюжекчекле» деген хапарына кере къысха спектакль кёрюзгенде, анга ары келгенле къууанып къарагъанлары кертиди.

Хазырланып келип, шатык назму окугъанланы саны асыры кепден, жюри аланы къайсына къалла багъа берирге билмей тургъаны туура эди. Хар замандача, экинчи лицейден Елмезланы Руслан бла Азрет, алтынчы школдан Ахматланы Мадина, акъ суучула Къайгъырмазланы Самира, Бачиланы Алан, Къууанч, Омар, онжетинчи школдан Рахайланы Аминат, Къазакъланы Самира, Хуболланы Фаарида, жыйырма төртюнчю школдан Туганова Ясмина, жыйырма алтынчыдан Мызыланы Алина бла Маргушев Ахмед, отуз биринчи школдан Кастуев Астан, Мусукаланы Сулейман, Бичоева Камилла, Дзамихова Самира, алтмыш алтынчы прогимназиядан Шерметова Залина, Чегем шахарны ючюнчю школдан Бичекуланы Самира, Малкъарланы Ясмина, Магомедова Амира, Джаппуланы Мурат, жыйырмаманчы школдан Бичиланы Салима, Жангоразланы Башир бла Зульфья, Улбашланы Эвелина, Яникойдан Малкъондуланы Амина, башхала да назмулары бир да аруу окугъандыла.

Отуз төртюнчю гимназияда биринчи классда окугъан Батчаланы Бэллага уа жюри артыкъ хурмет этгенди – ол, аякчыгын аурутуп турганлай да, бу эришиулеге келип, Сакинатын назмусун аламант окугъанды.

Анда ол кюн аруу жырла эшитилгенди, тепсеуле кыралгъандыла. Эришиуню ахырында Атабийланы Алибек «Встанем!» деген жырны айтханда, анда болганла бары да ёрге кетюрюлюп, анга алай тынгылагъандыла. Ол бу къайгылы заманда бирликни кёрюзтген шарт болгъанын сёзсюз анылашынган эди.

ОРАКЪЛАНЫ Мариям.
Суратла авторнудула.

Пенсия фонд

Сабийлеге пособияла
къалай тёлленедиле

Пенсия фондну (ПФ) адамла бла ишленген службаларына сабийлеге ай сайын келиучю пособияла бла байламлы соруула дайым бериледиле. Аны бла байламлы ПФ 8-17-жыллыкъ сабийге ай сайын тёлленген пособие кыраллы жанындан файдалары инсаннга жашау этерге керекли ахчаны эм аз ёлчмине жетмеген юйорлеге болушлукъ халда берилгенин эсгертеди.

Бу пособие тохташдырылыр ючюн, юч жорукъ толтурулурга керекди:

- биринчиси, башда айтылгъаныча, файда инсаннга жашау этерге керекли ахчаны эм аз ёлчмине жетмеге тийишлиди;

- юйорюна тепдирилген эм тепдирилмеген хазнасы излемледен озмазгъа;

- ата-ана, сабийле да Россейни граждандары болурга керекдиле. Тёлеуню алып башлар ючюн, заявленианы, ата, ана, баланы опекуна неда аны алып ёсдюрген адам толтурурга боллукъдула. Пособияны берирге ону къабыл кёрюлсе, ахча андан сора беш ишчи кюнню ичинде келликди, къалган айлада ол 1-25 кюнледе тёленип турлукъду.

Заявлениа инсанни банк счётуна даныйлерин белгилерге керекди: кредит организацияны атын, корреспондент счёту, счётуно номерин. Ахча жангыз да жазгъанга келирге тийишлиди, башха адамлагъа берилмейди. Заявлениа башха инсанни банк реквизиитлери жазылган эселе, инсан кесини даныйлери бла жангы заявлениа берирге борчлуду. Тёлеуле жангызда «Мир» банк карталагъа этиледиле.

Пособие бир жылгъа тохташдырылады, аны болжалын созар ючюн, жангыздан заявлениа толтурурга тийишлиди, анга он ишчи кюнню ичинде кыраллыкъда. Бир-бир болумлада бу жумушха 30 ишчи кюн кетерге боллукъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфья.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗИЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууалы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууалы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асманлы информацияны эркинликлерин кюруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басманлангъанды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурни редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфья - жууалы секретары орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чо бетле), Геляланы Валя (9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1451 экз. Заказ №2533
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5

электронный почтаасы:
elbor_50@mail.ru